ZAKRES MATERIAŁU

Uczestników konkursu obowiązuje znajomość podstawowych zasad pisowni polskiej (fonetycznej, morfologicznej, historycznej i konwencjonalnej) oraz umiejętność stosowania ich w zakresie:

1. użycia litery *ó*

- gdy wymienia się na *o, e* lub *a* (np. lód - lody, pióro - pierze, wrócić - wracać)
- w końcówce *-ów* (np. lodów)
- w przyrostkach *-ów, -ówna, -ówka* (np. widokówka)
- na początku wyrazu (np. ósmy)
- gdy nie wymienia się na inną głoskę, np. mózg, ogólny

2. użycia litery *u*

- w przyrostkach *-uch, -uchna, -unek, -usia, -us, -uszek, -utki* itp. (np. pakunek)
- w formach czasu teraźniejszego (np. maluję, rysujesz, stosuje)
- w wyrazach typu: zsuwać, skuwka...
- w innych wyrazach (np. strugać, lutnia)

3. użycia litery *ą*

- w wyrazach rodzimych i spolszczonych (np. wąż, kąpiel)
- w końcówkach N. i B. liczby pojedynczej (np. z klasą, moją klasę)
- w czasownikach czasu teraźniejszego (idą, piszą...)
- w czasownikach czasu przeszłego przed spółgłoską *l, ł* (np. wziął)

4. użycia litery *ę*

- w wyrazach rodzimych i spolszczonych (np. prędko, trębacz)
- w końcówkach B. liczby pojedynczej (np. mamę)
- w rzeczownikach typu cielę, kocię...
- w czasownikach czasu teraźniejszego (np. idę, piszę)
- w czasownikach czasu przeszłego przed spółgłoską *l, ł* (np. zmięła, płynęli)

5. połączeń *om,on, em, en*

- w wyrazach zapożyczonych (np. tempo, renta, sonda)
- w wyrazach rodzimych przed przyrostkami *-ka, -ko* (np. kromka, łazienka)

6. użycia końcówki *-om*

- w C. liczby mnogiej (np. słowom, oczom)

7. użycia liter *i, j*

- gdy *i* oznacza miękkość głoski (np. miska, ciastko)
- na początku wyrazu (np. igła, jabłko)
- po samogłoskach, zgodnie z wymową (np. kajak, liczba)
- gdy *j* występuje po przedrostku (np. nadjechać, objąć)
- w D., C., Ms. rzeczowników żeńskich zakończonych na *-ja lub -ia* (np. edukacji, alei, ziemi, akademii)

8. użycia spółgłosek miękkich (np. ćma, cichy)
9. użycia litery *ż*

- gdy wymienia się na *g, dz, h, z, ź, s* (np. drużyna, księga)
- po literach *r, l, ł* (np. rżenie, ulżyć)
- po literze *n* w wyrazach zapożyczonych (np. aranżacja)
- w innych wyrazach (np. żyrandol, gżegżółka)
- po przedrostkach zakończonych na spółgłoskę (np. obżartuch, odżałować)
- w partykule *-że* (np. chodźże)

10. użycia litery *rz*

- gdy wymienia się na *r* (np. mierzyć)
- w zakończeniach *-arz, -erz, -mierz, -mistrz* (np. pisarz, rycerz, zegarmistrz)
- po spółgłoskach (np. wrzask); wyjątki: pszczoła, pszenica, kształt, bukszpan, Pszyna
- w innych wyrazach (np. urząd)

11. użycia litery *ch*

- gdy wymienia się na *sz (*np. mucha)
- na końcu wyrazu (np. puch, o liczbach); wyjątek: druh
- po literze *s* (np. schodzić, schron)
- w innych wyrazach (np. ochotnik)

12. użycia litery *h*

- gdy wymienia się na *g, ż, z* (np. wahadło)
- w innych wyrazach (np. harmider, czyhać)

13. pisowni przedrostków

- *z* przed spółgłoską dźwięczną (np. zbić, zhańbić), przed literami *s, si, sz, dź* (np. zsadzić, zsinieć, zszyć, zdzielić)
- *s* przed spółgłoską bezdźwięczną (np. sfrunąć)
- *ś* przed głoską *ci* (np. ściszyć)
- pisownia innych przedrostków (*wz-, ws-, roz-, ob.-*, itp.)

14. pisowni przymiotników zakończonych na *-ski, -cki, -dzki* (np. przemyski, inteligencki, szwedzki)

15. pisowni rzeczowników zakończonych na *-stwo, -ctwo, -dztwo* (np. żelastwo, lotnictwo, śledztwo)

16. użycia wielkiej litery

- na początku zdania
- w nazwach własnych (np. Maria, Burek, Francja, Mars)
- w nazwach mieszkańców państw, narodów, terenów geograficznych (np. Polak, Indianin, Kaszub)
- w nazwach świąt (np. Nowy Rok)
- w tytułach książek (np. "W pustyni i w puszczy")
- w tytułach czasopism (np. Wiedza i Życie, Żyjmy dłużej)
- w nazwach geograficznych (np. góry Karpaty, Morze Bałtyckie)
- w nazwach ulic, placów, rynków itp. (np. ulica Mikołajska, plac Trzech Krzyży)
- w nazwach urzędów, władz, instytucji, szkół itp. (np. Uniwersytet Jagielloński)
- ze względów grzecznościowych (pisownia zaimków *Ty, Twój* w listach)

17. użycia małej litery

- w wyrazach pospolitych lub używanych w znaczeniu pospolitym (np. dom, bank, uniwersytet, sejm)
- w nazwach: dni tygodnia, miesięcy, pór roku, tańców, obrzędów, roślin, zwierząt, stron świata, wyrobów przemysłowych (np. czwartek, polonez, kaktus, południe, andrzejki, fiat)
- w nazwach wydarzeń historycznych (np. bitwa pod Grunwaldem)
- w nazwach tytułów naukowych (np. magister)
- w nazwach mieszkańców miast, osiedli, wsi (np. wrocławianin, żoliborzanin)
- w nazwach okręgów administracyjnych (np. województwo małopolskie)
- w przymiotnikach utworzonych od nazw własnych (np. polski)

18. pisowni rozdzielnej

- *nie* z czasownikami (np. nie przyszedł)
- *nie* z przymiotnikami i przysłówkami w stopniu wyższym i najwyższym (np. nie lepszy, nie najlepiej)

- *bym, byś, by* po wyrazach *można, niepodobna, trzeba, warto, wolno* (np. Warto by to zrobić.)
- w zestawieniach dwu lub więcej wyrazów (np. dzień dobry)
- w połączeniu przysłówka z przymiotnikiem lub imiesłowem przymiotnikowym (np. świeżo malowany) ale: jasnowidzący itp.

19. pisowni łącznej

- *nie* z przymiotnikami i przysłówkami w stopniu równym (np. nieduży)
- *nie* z rzeczownikami (np. niebezpieczeństwo)
- *-bym, -byś, -by* z osobowymi formami czasownika (np. zdjąłby)
- przyimków złożonych (np. spośród, znad)
- wyrazów *niepodobna* (w znaczeniu: nie można, jest trudno), *niedowidzi, niedomaga, niedosłyszy, niepokoi, niewoli* (w znaczeniu: pozbawia wolności)
- pisowni przymiotników złożonych (np. jasnoniebieski)
- pisowni wyrazów pospolitych z przedrostkami (np. aspołeczny, minispódniczka)

20. pisowni wyrażeń przyimkowych (np. w ogóle, wniwecz)
21. pisowni cząstki *-bym, -byś, -by* z partykułami i spójnikami (np. czyżbym, jeżeliby)
22. pisowni *nie* z imiesłowami przymiotnikowymi i przysłówkowymi (np. niepalący, nie widząc)
23. pisowni z łącznikiem (np. biało-czerwony, czary-mary, XX-lecie)
24. dzielenia wyrazów

- zgodnie z podziałem na sylaby (np. ko-ro-na)
- zgodnie z kryterium morfologicznym (np. pod-ręcz-nik)
- dzielenie wyrazów złożonych i wyrazów obcych (np. mało-solny, foto-grafia)

25. pisowni skrótów i skrótowców (np. prof., dag, UJ)
26. pisowni obcych nazw własnych (np. książka Hemingwaya, bracia Lumiére`owie)
27. stosowania znaków interpunkcyjnych

- kropka, wykrzyknik, pytajnik - na końcu wypowiedzenia
- przecinek w zdaniu pojedynczym oraz w zdaniu współrzędnie i podrzędnie złożonym
- zapis mowy niezależnej
- dwukropek i wielokropek

28. Wiedza o historii i dniu dzisiejszym I Liceum – zakres podstawowy.